

A photograph of a woman with short blonde hair, smiling and looking back over her shoulder. She is wearing a light-colored, vertically striped, long-sleeved dress with a high collar. She is standing on a set of wide, light-colored stone steps. In the background, there is a light-colored stone wall with some architectural details like windows and cornices.

COUTURE OCH TRASMATTOR

22 nov 2018 - 17 mars 2019

Hur man använder QR-Koder

I denna utställning så finns det QR-koder, med din iphone eller Android mobil kan du scanna koderna och få media uppspelad i din mobil/surfplatta.

Iphone

Gå till appstore och sök efter QR Reader for iphone. Installera.

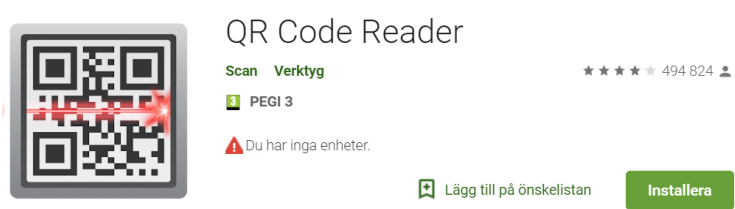
Starta sedan appen och scanna av QR-koder som du hittar i utställningen.

Android

Gå till Google Playstore och sök efter QR Code Reader. Installera.

Starta sedan appen och scanna av QR-koder som du hittar i utställningen.

Innehållsförteckning

Återbruk och en egen stil	4
Att arbeta på modesalong	6
Plaggen i utställningen, vägen till kunskap och en egen stil	7
Föremål från sömnadsutbildningen på Vanföreanstalten	9
Nytt arbete brett engagemang	9
Heminredning och matfrågor	12
Föremålslista	14
Summary in English	19

En utställning med unika plagg som donerats av Marianne Ördell (1930-2007), till Västernorrlands museum. En stor del av sitt liv bodde hon i Härnösand. Titeln syftar på den bredd som fanns i hennes kunskaper. Från den tid då hon som ung sömmerska sydde till personer i svenska kungahuset, till ett stort intresse för slöjd och hantverk och egendesignade trasmattor, bland mycket annat. I utställningen visas hennes privata plagg från främst 1950-70-talet.

Haute couture är den högsta formen av sömnadskonst. Ett plagg får bara kalla haute couture om det är tillverkat av modehus godkända av Chambre Syndicale de la couture parisienne. Termen "couture" är mer informell och refererar till alla skräddarsydda plagg som tillverkades av modehus som arbetar efter haute couturesystemets principer. Vilket man gjorde på Frank Tunborgs salonger, som var en av sin tids stora modeateljéer, där en ung Marianne Ördell arbetade. Cheferna på Tunborgs åkte till Paris för att köpa enkla förlagor till Parisateljéernas modeplagg. Kända svenska ateljéer var även Märthaskolan, NK:s franska damskrädderi och Augusta Lundin.

Utställningen är ett led i att visa delar av museets textila samling, och den bredd som samlingarna har. Men vi vill framför allt visa hur kunskapen om kvalitetsplagg kan vara en väg till en miljömedveten konsumtion. Men den är också en berättelse om en person vars liv inte bara kretsade kring kultur och mode, utan också om en person med ett socialt- miljö och samhälleligt engagemang.

Återbruk och en egen stil

Marianne Ördell var modemedveten, designade och sydde sina egna plagg, men köpte också konfektionssydda plagg. Idag är vintage en populär modetrend, där återanvändning av äldre kvalitetsplagg ger möjlighet att skapa sin egen unika stil på ett miljömedvetet sätt. För den unga Marianne Ördell var återbruk av äldre plagg som hon fått en möjlighet. Inte bara för att skapa en stil, utan också skapa nya plagg, av hög kvalitet, utan stora ekonomiska kostnader. I början av sitt yrkesliv var hon ensamstående mor och ekonomin mycket begränsad. Återbruk var något hon lärt sig, inte minst på Tunborgs, där även hovets kläder sprättade isär och materialet återbrukades till nya plagg. Hennes intresse för sömnad och klädmode hörde också nära samman med ett intresse för hantverk, tradition och kvalitet. Vilket framgår tydligt i de trasmattor hon vävde senare i sitt liv.

Att uttrycka en egen stil med sina kläder har inte alltid varit accepterat överallt. Genom Marianne Ördells plagg och berättelser, går det att ana hur det är att leva och bo i en liten stad, och samtidigt klä sig med förebilder från de stora modehusen. Eller hur det är att avvika från normen. En Härnösandsbo kommenterade hennes klädval med orden: *- Jag tror nog att Härnösand är lite för litet för dig, du är ju exhibitionist.* Yttrandet säger kanske mer om personen som uttalar orden, än om Marianne Ördell. Hon styrdes av ett stort intresse, inte av exhibitionism. Och valde att gå sin egen väg, väl medveten om att det kunde störa vissa personer. Att ha sin egen stil var ett eget aktivt val. Samtidigt hade hon goda insikter i det rådande modet. Att sy kläder som var anpassade efter kroppen var en del i hennes kunskaper.

Historien bakom plaggen visar på hur svenskt mode en gång var mer couture än konfektion. Kvinnor som hade ekonomiska förutsättningar klädde sig nästan lika flott som de franska kvinnorna. Förlagorna till de exklusiva plaggen hämtades från de franska- och olika europeiska

modehusen. Kvinnorna bar plaggen till fest eller yrkesarbete. Kunskaper i högre sömnad var en väg att klä sig elegant.

Kläder och mode är nära kopplat till det omgivande samhället. Klädernas har och har haft en betydelse för både konstruktion av genus, status och identiteter.

En fråga som dykt upp under arbetet med utställningen, är hur många som kan känna igen sin egen mor, eller sig själva - när det gäller strävan att skapa ett perfekt yttre, trots både hem- och yrkesarbete och ibland avsaknad av ekonomiska förutsättningar.

Att arbeta på modesalong

Som ung arbetade Marianne Ördell i tre år som sömmerska hos Frank Tunborgs modesalonger. Lönen var 60 kr i veckan. Hon berättar hur *cheferna åkte till Paris två gånger per år, man köpte inte original som man kunde kopiera, de var för dyrt, utan sk. toiler, de var gjorda i fodertyg och när man sprättade isär dem hade man mönstret. Plaggen som syddes på Tunborgs salonger köptes av en kundkrets som till stor del var adlig och kunglig. På ateljén syddes hovdräkter, med släp och balklänningar till prinsessorna. De färgades och syddes om, t.ex. en spetsklänning som var lite trasig kunde flyttas över till ett organzafoder så kunde man sy fast stenkolspärlor över hålet.*

Hon fortsätter att berätta:

”Här sydde man som på 1800-talet, för hand. Först var man tre år på ”garneringen” d.v.s. skärp, kragar och ärmor, sen tre år på liv, därefter tre år på kjolar. Kjolarna var en trappa ner. Det fanns en maskinsömmerska, till henne gick man när en söm var tråklad och ställde sig och väntade. När det var ens tur bytte sömmerskan tråd i en gamla Singer trampmaskin och sydde två axelsömmar. Så sprättade man bort tråckeltråden och gick en trappa ner för att få sömmarna utpressade.

Inga mönster fanns. Kunderna valde tyg, detta skickades till Risacks för att färgas. En puckelryggig springflicka (i fyrtioårsåldern) köpte tråd i tygets färg på Sidenhuset och färgade in blixtlås. Så draperades tygerna på en provdocka som var stoppad efter kundens mått. Kundkretsen var till stor del adlig och kunglig. På ateljén syddes hovdräkter, med släp och balklänningar till prinsessorna. De färgades och syddes om, (Sibylla var nämligen snål).

När Gustav V dog hade Sibylla inte i tid skaffat sig sorgkläder. Sömmerskorna kallades in trots att det var söndag, vi sydde hela natten, flera sömmerskor sydde samtidigt på de olika delarna som sedan sattes ihop och kördes i taxi till slottet. Tyvärr hade jag glömt att klippa upp knapphålen, det var en hel rad med knappar på undersidan av ärmen. Klänningen kom tillbaka i taxi. Att jag inte fick sparken? Cheferna, fröknarna Edvall grät, ägarna grät. Knapphålen klipptes upp och klänningen skickades sen tillbaks till slottet.

Man hade tre heltidsanställda mannekänger. När kunderna kom fick de slå sig ner i salongen, mannekängerna drog på sig de olika modellerna och visade dem. Vi sömmerskor var inte du med varandra. Fröken Jansson hade börjat arbeta redan på försommaren, jag hade arbetat som badvakt på Flatenbadet och kom först på hösten. Då kunde jag inte lägga bort titlarna med henne, vi satt och niade varandra i tre år”.

Plaggen i utställningen, vägen till kunskap och en egen stil

Hennes plagg i museets samlingar har beskrivningar och kommentarer som visar på det sammanhang plaggen var till för. Hovnigning, sidenchiffong, jappon, crimplene, Faradiba-frisyr, är några av de ord som förekommer. Vid ett tillfälle framträder en känd designer, som hon inspirerats av, i en kommentar gjord av den kände sångaren Jan Malmsjö.

Hon berättar hur hon införd en klänning sydd för en *Roundtable-fest*” på *Grand Hotell, dansade till musik och sång av Jan Malmsjö. Mellan två låtar sa han : ”Titta här har vi en liten Courrègeflicka som dansar.* (M. Ördell var då 30 år).

Jan Malmsjö anade fransmannen André Courrèges design. En stil som blev så populär att alla började imitera den, över hela västvärlden. Kjolen och den ärmlösa överdelen i ”Courregesdräkten”, av crimplenetyg med guldbrokad på kragen, är sydd och designad av Marianne Ördell.

Marianne Ördell skolning startade, när hon som ung gick på Fredrika Bremerförbundets 2-åriga skola för högre kvinnlig yrkesutbildning 1948-50. Efter de två åren på Fredrika Bremerförbundet ville hon gå på Beckmans (eftersom de hade så roliga maskerader där), men hennes far ansåg att nu hade hon ju sin utbildning, då skulle hon arbeta och skaffa sig praktik, helst på en av Stockholms franska syateljéer. De flesta låg runt Norrmalmstorg . Hon började då på Frank Tunborgs salonger.

Efter 3 års arbete på Tunborgs salonger *berättar hon att hon gick ett år på ”högre”, även den omodern. Tillskärarutbildning fick man skaffa sig vid sidan om. Eleverna fick ge provlektioner i ämnen som mönsterkonstruktion, textilkunskap, kostym- (sedermera dräkt-) historia för dem som gick på yrkesskolan.*

I utbildningen ingick också praktik hos en herrskräddare, *fem dagar stod jag ut, här satt vi med korslagda ben på bordet bredvid varandra mästare och jag. Han hade en stänkflaska som innehöll något annat än vatten. Vi kravlade över bordet, jag kravlade före och han efter. Så var det Åke Grönbergs byxor som blivit utlagda och skulle pressas, på den tiden tvättade man inte kläder på samma sätt som nu... ”*

Efter giftemål med Harry Ördell flyttade paret till Härnösand 1963. Han fick arbete som teckningslärare på dåvarande seminariet. Och omkring 1970 blev han kultursekreterare. Hon fick arbete på Vanförestalten för att utbilda flickor i sömnad. Knuten till utbildningen var skraddaren Otto Tjärnlund som försåg stadens societet med festkläder som behövdes till Round Table, ordenssällskapens fester och liknande. Paret inledde ett nytt liv eftersom det förväntades att hon och maken även skulle delta i dessa sammanhang. Särskilt med tanke på att hon sytt flera av plaggen som bars på festerna. - *Det var nog inget eget val utan mer ett socialt krav, berättar dottern Marika Ördell.*

Efter detta arbetar Marianne Ördell som sömnadslärare i 18 år. Under denna tid har många olika skolor blomstrat och lagts ner; yrkesskolan, husmodersskolan, hemtekniska, Vårsta hemsystemskola (där de skulle lära sig lappa och laga). Hon undervisade även i ämnet konsumentkunskap. Ht-linjen på gymnasieskolan var hennes sista arbetsplats inom skolan. När till sist också den lades ner blev Marianne Ördell arbetslös.

Föremål från sömnadsutbildningen på Vanförestalten

Den textila utbildningen på Vanförestalten höll hög kvalitet och hit sökte många blivande textillärare. Men här utbildades också några av de som befann sig på Vanförestalten på grund av en funktionsvariation. En av de som gick här var Lillian Gradin, mellan åren 1959-61. Det vill säga efter det att Marianne Ördell slutat där. Hon arbetade sedan både som sömmerska, textillärare och konsulent på Husqvarna symaskiner.

Lillian Gradin berättar om en högklassig utbildning som ledde till att hon bland annat sytt en klänning på beställning till prinsessan Birgitta och biskopinnan bland annat. En utbildning som hon *haft nytta av i hela sitt liv.* Arbetsproverna visar på det kvalitetstänk och den precision som lärdes ut och sömnadstekniker som till exempel spottfäll, som sytts på ett av de utställda plaggen.

Nytt arbete brett engagemang

Fram till självvald förtida pension arbetade Marianne Ördell som arbetsförmedlare för *invandrare, kriminella och kulturarbetare.* Hela hennes liv präglades av ett stort intresse för konst och kultur. Men hon hade också ett stort socialt- och miljöengagemang.

I början på 1970-talet engagerar sig dottern och deltar i FNL-demonstration och håller första majtal. Både Marianne Ördell och dottern blir på något sätt registrerade hos Säpo i samband med demonstrationen. Detta sammanfaller också med den tid när Marianne Ördell lämnar logerna i staden. Hon berättar om hur *hon och Harry ska bevista en FNL-demonstration där dottern Marika, 16 år, är talare. Samling var vid Sjöbefäl, stort polispådrag med schäfrar och fotografering från taket. Ett hundratal lugna demonstranter tågar iväg*

Under en rad julaftnar lagade hon mat till hemlösa personer som sedan kördes upp till Gondolen, Konsums restaurang i Härnösand. Senare engagerar hon sig i Amnesty International och arbetar i Amnestyboden som sålde begagnade kläder i Härnösand. Tillsammans med skolungdomar och lärare på estetiska programmet deltog hon en manifestation mot våldet. *En gång i timmen mördas, fängslas eller torteras en människa bara för att han eller hon har fel politiska åsikt, hudfärg eller tro,* lyder citatet i Västernorrlands Allehanda..

Hon är också en av de Härnösandsbor som skriver till koncessionsnämnden för miljöskydd i Stockholm, och kräver att nämnden ställer hårda krav på Hagraf (numera nedlagd grafitindustri). Tidningen Västernorrlands Allehanda citerar henne: - *Jag är orolig för vad som ska hända när Hagraf funnits i 20 år i Härnösand. Det är den tiden som cancer ofta behöver på sig för att utvecklas,* sa hon.

15 år senare drabbades hon av cancer som tog hennes liv. Hon sa själv många gånger att det berodde på en kombination av Hagraf och Tjernobyli. Och ville att socialstyrelsen skulle kartlägga ökningen av cancerfall i regionen. Detta gjordes dock aldrig.

Text: JANE FREDLUND
Foto: STIG HOLM

Ördells hus

skiljer sig utifrån sett inte mycket från de andra 50-talshusen i området. Men det har förlängts med ett tillbyggt garage, målats falurött med mörkbruna ytterdörrar och fått vindskivor och fönsterinramningar i vitt.

I ett falurött hus på Härnön i Härnösand bor Marianne och Harry Ördell. De har inrett hemmet med modern konst och konsthantverk. Här finns få men väl valda möbler, det är luftigt och lättstadat. Marianne har många praktiska idéer och det är inte mycket som är oförändrat sedan huset byggdes 1959.

Luftigt, lättskött och konst uppåt väggarna

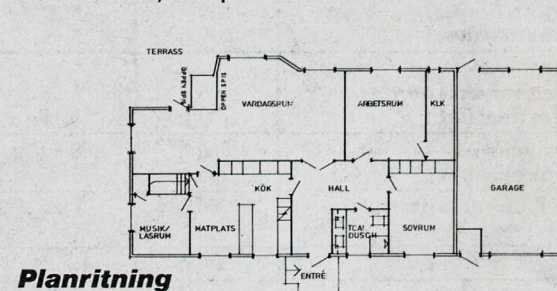
Skåpvägg i köket

I den långa skåpväggen i köket finns det mesta samlat. Skåpdörrarna består av vita laminatskivor, inramade av furulister efter Mariannes idé. Lägga märke till de öppna hyllorna med inbyggd belysning och fack för flaskor.

Hemtrevlig matgrupp

Vid det runda bordet i köket slår man sig gärna ner för en pratstund. Soffan kommer från trakten och är köpt i en auktionskammare. Soffdynans trasvävnad har Harry vävt, men annars är det mest Marianne som sitter i vävstolen. PH-lampa över bordet. Över soffan hänger en vävnad av Britta Erixon, Göteborg, ett "husporträtt" med motiv från Viken, Medelpad.

Planritning

Dubbla handfat skön lyx

Titta in i det praktiska tvättrummet med WC och duschkabin t.v. En skön lyx är de dubbla handfaten. Genom att flytta vindstrappan till klädkammaren (lucka i taket) och offra en garderob har man förvandlat ett diminutivt 50-talsbadrum till detta ljusa och lättskötta hygienutrymme.

Modern konst präglar hemmet

Från det stora vardagsrummet har man utsikt över hela Härnösand och en flak av havet. Möblerna är få men väl valda, stor skön skinsoffa och ett par lätta Malmstensstolar som Marianne hittade billigt på auktion och klädde om. Det magnifika två meter långa soffbordet av konsthantverkaren Roland Wilhelmsson är gjort av långsamt vuxna furor, som en gång utgjort timmerväggar i Barkarby stationshus. Torkade växter och fröställningar har Marianne samlat i krukor. Makarna Ördells konstintresse avspeglas på väggarna. Här finns bl.a. tavlor av Härnösandskonstnären Rune Hagberg.

Vilken klädkammare!

I klädkammaren råder en imponerande ordning. Stora dukar rullade på långa papprullar vilar i ett par ordentliga hängare på väggen. Där inunder extragalgar. Diverse småsaker är undanstuvade i pappbackar på hyllan överst t.h. Trasmattan komponerad av Marianne heter "Hav och strand" och följs följdriktigt upp av Tampellagardin och papplådor från KF med mönster av mäsar.

Praktiskt syskåp

Marianne är utbildad sömnadsläro och syr och väver mycket. Det här praktiska syskåpet har hon ritat och beställt av en snickare. Bordet kan fällas upp till en slät skåpvägg. På skåpdörrens insida sitter trådrollarna till hands uppträdda på pinnar. Bakom dörrarna i underskåpen ryms mer tyger och garn. Tapeten heter helt passande Trådrand, från Duro.

Heminredning och matfrågor

I en rad tidningar medverkar hon och visar familjens hem och heminredning. Tidningen *icakuriren* väljer rubriken: *Luftigt, lättskött och konst uppåt väggarna*. I artikeln berättas om praktiska lösningar, konstens roll i hemmet, möbler av namnkunniga snickare och auktionsfynd som klätts om av Marianne Ördell.

-Jag äter bara lyckliga djur

Hon engagerar sig också i frågor kring matproduktion och kost. I en artikel beskrivs hur hon inte längre köper *broilers, nöt- eller griskött*. *Hon har läst Barbro Sollers bok om djurens fullkomligt vidriga liv för att vi ska få ut så mycket kött så snabbt som möjligt av dem, och om hur vi därför proppar de fulla med hormoner och antibiotika*. Hon förordar grönsaker, strömming (det här var innan alla giftlarm), hembakat bröd och slopande av socker. Maten ska vara r-e-n. Det vill säga utan tillsatser och färgämnen. Vilket i praktiken nästan bara innebar lokalproducerat redan då. Aldrig gris, oftast lamm, ren och älg.

Hon räknar upp en rad principer:

Det man tjänar pengar på är det man i-n-t-e köper!

Matplanering är viktig.

Kunskaper i näringslära måste finnas.

Det är på kvinnan familjens hälsotillstånd hänger.

Det gäller att lära barnen vettiga matvanor från början.

Aldrig anonym mat. Maten ska presentera sig.

Inga lågprisimpulsköp av ostkrokar, dipsåser och annat onyttigt, onödigt och kalorispäckat.

Idag kan vi konstatera att mycket av det som Marianne Ördell ger uttryck för i sitt skapande och sin sömnad presenteras som lösningar för framtiden. Kvalité, hållbarhet, återbruk. I hennes engagemang i Amnesty International möts ett rättvisepatos och återbruk på ett konkret sätt. Och matfrågorna går att känna igen från många av dagens debatter, om än inte med samma tyng på kvinnornas ansvar. Att ha starka åsikter, säga vad man tycker och uttrycka en egen stil kan inte ha varit lätt alla gånger. Men hon valde inte alltid den lätta vägen.

Museet hoppas att utställningen ska inspirera till eget skapande, samtal och engagemang för en hållbarare värld.

Föremålsförteckning

VÄGG MED SÖMNADSPROVER

Sömnadsprover från sömnadsutbildningen på Vanföreanstalten i Härnösand. Marianne Ördell arbetade här som lärare mellan 1962-64. Hon undervisade i mönsterkonstruktion, garneringssömnad, yrkesekonomi, materiallära och kostymhistoria.

På Vanföreanstalten, som idag inrymmer Landsarkivet, fanns förutom sömnadsutbildningen en sjukavdelning med 100 bäddar, operation, bandageverkstad, skolhem, små- och folkskola för undervisning av vanföra, (barn med funktionsvariationer), elevhem, yrkesskola med utbildning i snickeri, skomakeri, tapetseri, måleri, foto m.m. Till utbildningen i klänningssömnad sökte även elever utan funktionsnedsättning. En av dem var Lillian Gradin, Härnösand. Hon gick utbildningen mellan 1959-61. Hon blev sömmerska och senare textillärare, konsult för Husqvarna symaskiner bland annat.

Lillian Gradin berättar:
Jag kommer från Köpmanholmen. Vi sökte ju efter en utbildning för att lära sig. Jag sydde redan som 11 åring. Det var många som sökte, En kompis till mig gick i samma årskull. Hon blev textil-lärare. Jag skulle bli yrkeslärare.

Vi skulle bli sömmerskor. Om man skulle fortsätta att bli slöjdlärare så var det en förberedande utbildning för det också. Man fick göra gesällprov efter tre år som betygsattes. Jag fick göra efter 2 år.

De som vårdades var på våning 1 och 2, vi hade egen våning. Det var fyra rum. Vi hade tre. Sen var det konfektion i fjärde rummet. Det var internat. Men jag bodde upp på f.d. Elmgrens i ett rum.

*Det var många som tycket att det var konstig att gå på Vanföreanstalten. Från början då mådde jag dåligt, för det fanns också en skola för vanföra barn. Mindre barn alltså. Och vad hette hon, Eivor, var lärare där, vi hade henne i matte. Jag berättade att jag var så förtvivlad när jag såg dem (...). Folk kunde stanna och säga:
- Gud men titta på den där!
Det fick jag vara med om.
Då sa hon att jag skulle komma ner och hälsa på.*

Sen så det blev så att jag började ta med dem på bio. Tog med en rullstol (...). Det har varit mycket helvete i Sverige med just handikappade och att man har gömt dem. Jag har fått lära mig så mycket av den här utbildningen, Livskunskap alldeles otroligt.

Vi sydde åt alla som hade råd, Prinsessan Birgittas bröllop sydde jag en klänning till. Maja-Britta (läraren) hade med sig tyg och mått till skolan och så åkte hon ner och provade.

Genom att vi ritade mönster efter kropparna, ens egen kropp, det är det som skiljer från konfektion. Man har höfterna olika. Man har inte samma rygglängd allihop. Det ansågs ju mycket finare att få sytt efter sin egen kropp.

- Jag har inte ångrat en dag att jag gått där, och haft nytta av det hela livet.

Om proverna:
Det var för att man skulle kunna visa hur man hade gjort, när man skulle sy en kappa eller kostym, man gjorde olika dekorationer på en blus tex. Då ritade vi alla mönster, och markerade (träcklade) och visade och la ut på tyg, det här är ju miniatyrer. Det för hand allting, man kastade sömmarna för hand. Där har vi sytt på maskin, en dold drag kedja. Det här var när man sydde snäv kjol - det kallades för fluga. Det gjorde att man inte spräckte kjolen. Spottfäll, det är ju dolt och för hand, otroligt vilket handarbete. Det syns ju inte och så rullar man och syr då syns det inte.

*Det har ju försvunnit allt sånt här, det är för dyrt, det är många timmar...
De nya designerna, det är mode i allt. De gamla teknikerna det vete sjutton om det är någon som gör idag.*

STOR GLASMONTER

- 1 Klänning i fransk bomullsatin, mönstrad, (M25242). Den har båtringning och riklig vidd i kjolen. Marianne Ördell använde klänningen när hon nyligen träffat Harry, när de var på utflykt till Drottningholm. De hade träffats på en Carl Malmsten-kurs i Sigtuna. Marianne gick textil och Harry trä. Hon hade suttit och gjort ett fritt broderi i lin, Harry hade frågat ”Vad ska det här bli då?”. Då hade hon inte haft någon idé om vad broderiet skulle användas till, två år senare använde hon det till sin brudklänning.
- 2 Brudklänning med kort jacka och en krona tillverkad av organza, (M25243). Klänningen är tillverkad av ylle med fria broderier i lin. Sydd och designad av Marianne Ördell till henne själv. Bröllopet var den 5 juli 1960 i Mariakyrkan i Sigtuna. Brudbuketten bestod av ängsblommor. De konstgjorda blommorna till huvudbonaden var tillverkade i en ateljé på Regeringsgatan. När Mariannes pappa fick syn på sin dotter som brud utbrast han ”Va faan har du på huvudet? Är det sjögräs? ska du bli Neptuni brud?”.

3 Ritas sylexikon av Tyra Molander, Rosa Ekeröth och Margit Ljungstrand, 1953. Marianne Ördells ”sömnadsbibel”. Nålbrev i tyg sytt av henne och nåldyna tillverkad av dottern, som använts under alla år då hon sytt. Lån av Marika Ördell.
- 4 Ärmlös klänning med tillhörande kort jacka, (M25238). Båda plaggen är tillverkade av ylle. Jackan har soutacheband och agraffer. På klänningen soutacheband i hals och armar. Den har en liten pärla hängande i triangeln som bildas fram av soutachebanden. Tillverkad 1965. Plaggen är designade och uppsydda av Marianne Ördell. Dräkten är ett av de plagg som ingår i modevisningen som visas i filmen i utställningen. Marianne Ördell/konferencier, kommenterar att publiken särskilt ska lägga märke till den lilla pärlan som dinglar...

5 Skor i turkos och grön mocka, (M25247).

6 Klänning i natursidenchiffon, med underklänning i blå jappon, med tillhörande skärp och halsband, (M25240). Designad och sydd av Marianne Ördell. Kragen är sydd med spottfäll, man spottar och rullar fällen. Hon satt i 6 timmar och väntade på sjukhuset - då sydde hon under tiden. Klänningen syddes 1963 i samband med att hon skulle recipiera på Petriloggen. *Efter hovnigning promenerade man runt och visade upp sig, från början fanns även en tiara till klänningen. Herrarna hade frack. Sven Wallmark recipierade vid samma tillfälle.*

Jag har även varit prestav när nya medlemmar skulle väljas in, uppsminkad och friserad (Faradibafrisyr) till i det närmaste oigenkännlighet. Alla gamla medlemmar stod längs väggarna, prestaven slog med staven i golvet och dörrarna slogs upp. Hon gick senare ur logen. Det var i samband med tiden efter -68.

7 Klänning av råsidan, turkos, (M25236). Skärpet är formsytt och ärmarna är avtagbara. Designad och sydd av Marianne Ördell. Använd på en fest hos Elsie Nördén.

8 Courrègesdräkt, vit, i crimplene med guldbrokad, bestående av kjol och ärmlös överdel, (M25237). Designad och sydd av Marianne Ördell, för övrigt ett av hennes första plagg i crimplene. Sydd för en "Roundtable-fest" på Grand Hotell. Modet föreskrev kort kort och till dräkten hade man små stövlar. På festen sjöng Jan Malmsjö. Mellan två låtar sa han : "Titta här har vi en liten Courrègeflicka som dansar". Marianne Ördell var då 30 år.

9 Aftonklänning i thaisiden, (M26080_A)
Skärpet ska sitta på höften. Klänningen syddes för en 60-årsskiva på riddarhuset, men Marianne Ördell ändrade sig i sista stund och klänningen har aldrig använts. Kläderna är designade och sydda av henne.

10 Aftonklänning i natursidenduchesse, (M25244). Klänningens överdel är broderad med pärlemorpaljetter. Den är sydd till St:Petri Ordens receptionsbal 1963 av Marianne Ördell som även designat den.

11 Ryamatta vävd av växtfärgat garn och designad av Marianne Ördell. Detsamma gäller trasmattorna vars färgställningar går att härröra från vävar i HV-teknik som hon vävde till sommarstugan i Notsand, med inspiration av platsen, havet, sanden och himlen. Hon färgade trasorna till mattorna i batikfärg i stora tråg i källaren. Lån av Marika Ördell.

FILM

Modevisning 1994, i den nya läns museibyggnaden på Murberget, i Härnösand. Konferencierer är Marianne Ördell och Ulrica Cedervall. Modellerna är personer med lokal anknytning. Filmare, Hans Beijar. Filmbearbetning, stillbilder och bildspel Björn Grankvist.

AMNESTY

Föremålen kopplade till Amnesty International är lånade av Kerstin Bäckström.

Hon och Marianne Ördell var medlemmar och ingick i samma Amnestygrupp, i Härnösand. I en tidningsartikel i Västernorrlands Allehanda uppmanar Marianne Ördell *till eftertanke när hon tillsammans med skolungdomar utförde en manifestation mot våldet (...).*

I butiken, Amnestyboden hade hon stor nytta av sitt textila kunnande. Den lilla boken om Amnesty hängde i butiken så att kunderna kunde läsa i den medan de väntade på att betala eller få hjälp. Bössan stod på disken i butiken.

Solveig Wikström tar betalt i Amnestyboden. Foto: Hans Marklund

VÄGG MED FOTON AV FRISYRER

Marianne Ördell gick och fick håret lagt på Salong Cherie i Härnösand.

Urvalet av frisyrier går att se på originalbilderna från Bertil Spenglers hårsalong i Härnösand, bilderna är tagna av "Alexander". Ett foto förställer Bertil Spengler och skådespelerska Elisabeth Taylor.

STOR VÄGGMONTER

12 Kappa i mörkblått ylletyg med pellerinärm, (M25249). Den är sydd av skräddarmästare Rune Ullhammar. Kappan har tillhört Marianne Ördell.

13 Kappa i brokigt gobelintyg av märket Mark Stevens, England, (M25245). Den är från tidigt 70-tal och inköpt på Modigs i Härnösand. Till kappan användes en turkos filthatt (nr 16), väska och platåskor.

14 Hatt i vit fuskpäls, (M26082).

15 Hatt i turkos filt, tillhör kappa i brokigt gobelintyg, (M25245).

16 Hatt i grå ylle fuskpäls, (M26083).

- 17** Mönsterstickad tröja i ullgarn av Marianne Ördell. Lån av Marika Ördell.
- 18** Damkofta i ullgarn, med mönsterstickat ok, handstickad av Marianne Ördell. Lån av Marika Ördell.
- 19** Naturvit ullkofta med ok i blå nyanser (M27891). Märkeslapp med texten: ”Bohus stickning, handknitted in Sweden all woll”.
- 20** Pläd av växtfärgat garn, vävd och designad av Marianne Ördell. Lån av Marika Ördell.
- 21** Paisleymönstrad hatt, (M26081). Hatten har tillhört Marianne Ördell och har tillverkats av henne.
- 22** Hatt mönstrad med frukter, (M25250). Har tillhört Marianne Ördell och tillverkats av henne.
- 23** Hatt ljusgrön, (M25248).
- 24** Trasmattorna i montern är vävda och designade av Marianne Ördell. Färgställningarna går att härröra från vävar i HV-teknik som hon vävde till sommarstugan i Notsand, med inspiration av platsen, havet, sanden och himlen. Lån av Marika Ördell,
- 25** Tunika i rosa och grå bomull med fickor i sidorna, rund hals utan krage, (M25239). Knappar i ena axeln. Tillhörande skärp. Tillverkad på 1960-70-talet, Marimekko.
- 26** Byxa i jeanstygg, svensktillverkad, Lundberg & Wester AB med mycket vida ben, (M25246).
- 27** Hatt av mocka, (M206084).
- 28** Byxdress bestående av byxor, väst och polotröja, (M25241). Dressen är av grovt naturfärgat thaisiden. Västen har mocka-applikationer och träkulor. Tidigt 70-tal. Den är designad och sydd av Marianne Ördell, Härnösand. Polotröjan är konfektionstillverkad. Tillhörande halsband (M34125).
- 29** Provdocka måttanpassad till Marianne Ördells kropp. Lån av Marika Ördell.

TACK!

Tack till Marika Ördell som lånat ut föremål, tidningsklipp, delat med sig av berättelser, bilder och kunskaper. Men också till Lillian Gradin som delat med sig av sina kunskaper och lånat ut föremål till utställningen. Samt tack till Kerstin Bäckström, lokalföreningen av Amnesty International, Härnösand (numera nedlagd).

Dessutom vill vi tacka Svensk Form i Västernorrland som stödjer program och workshop med Teda Art Project, kopplat till utställningen, den 23 februari 2019.

Summary in English

An exhibition of unique garments donated by Marianne Ördell (1930-2007) to the County Museum of Västernorrland. The title refers to the breadth in Marianne Ördell's knowledge. And above all, we want to show how knowledge about quality garments can be a way to an environmentally conscious consumption. At the same time it is a story of a person whose life not only revolved around culture and fashion, but also about a person with a social and social commitment.

When Marianne was 18 years old she enrolled at the Fredrika Bremer Association's Vocational School for Women in Stockholm. There she studied to become a seamstress.

After school she began working at the Frank Tunborg's fashion house at Norrmalmstorg. It was a French dressmaker's shop where most of the dresses were sewn by hand. The customers came from the nobility and the royal family. The dressmaker's shop sewed among other things court dresses and ball gowns for Princess Sibylla and her daughters.

Marianne continued her studies and became a sewing teacher. For many years she worked as a teacher at different schools in Härnösand. She designed and sewed clothes. The pantsuit made of Thai silk from the 1970s is an example.

VÄSTERNORRLANDS MUSEUM

Fri entré www.vnmuseum.se
Härnösand. Öppet alla dagar 11-17
Kvällsöppet torsdagar till 20
Butik & kafé, tfn 0611-886 00